

עת"א 63664/06/23 - מוחמד אבו סלאח (אסיר) נגד שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 63664-06-23 אבו סלאח(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'
תיק חיצוני:

לפני	כבוד השופט דרור ארד-אילון
עותרים	מוחמד אבו סלאח (אסיר)
נגד	
משיבים	1. שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים 2. מדינת ישראל

ב"כ העותר, עו"ד קובי אביטבול

ב"כ המשיב, עו"ד דניאל אלימלך, עו"ד חנית פלס

פסק דין

1. ביום 15.6.2023 דחתה ועדת הקטגוריות המשותפת למשיב ולמשטרת ישראל את בקשת העותר לשנות את תנאי החופשה שלו כך שיותר לו לעשות את חופשתו בבית הוריו בישוב פורדיס, עם ערב חותם חלף ערב מלווה ("צמוד"), ועל כך הוגשה העתירה. החלטה זו נבחנה שוב מספר פעמים במהלך הדיונים בעתירה, ואף לאחרונה ביום 17.1.2024, ונותרה ללא שינוי. הצדדים התייחסו להחלטות הנוספות, ואף הן נבחנו בעתירה זו.

לאחר ששמעתי את הצדדים ועיינתי במסמכים שהוצגו, מצאתי לקבל את העתירה בחלקה, במובן זה, שהתנאי המרחיק את העותר בחופשתו מהישוב **פורדיס** יבוטל, והתנאי בדבר ערב מלווה ("צמוד") יישאר על כנו.

2. העותר נושא במאסר בן 30 שנים בגין עבירת רצח, שבוצעה בעיר פורדיס, החל משנת 2005, ועד תום מאסרו המלא נותרו עוד כ-11 שנים.

3. העותר הוא בעל "תפקוד חיובי" (כמובן הביטוי בפקודת נציבות 04.40.00 "חופשות אסירים", פרק ד' סעיף י"ח). אין לחובתו עבירות משמעת או חומר מודיעיני. הוא סיים קבוצות טיפוליות שונות וכן טיפול במחלקה הייעודית לעברייני אלימות. עובר להגשת העתירה ומאז, העותר משולב באגף השיקום הקבוצתי בבית הסוהר מעשיהו. משמעות הדבר היא, שמדי יום יוצא העותר עם אסירים נוספים לעבודה מחוץ לבית הסוהר, ומכך יש מקום ללמוד, שהוא זוכה לאמון ניכר מצד המשיב.

4. העותר יוצא לחופשות החל מיוני 2019. עד הגשת העתירה יצא ל-23 חופשות ומאז יצא לחופשות נוספות - ללא כל הפרה. בין תנאי החופשה נקבעו תנאי 4, לפיו ישנה מחוץ לפורדיס (שבה גר לפני מאסרו ושם ביצע את העבירה החמורה, שבגינה הוא נושא בעונש), ותנאי 11 בדבר שני ערבים צמודים. הערבים שאושרו היו אביו ואמו, הגרים

בפורדיס (מאז אושרו ערבים נוספים).

בפברואר 2022 התקבלה בקשתו להסתפק בערב צמוד אחד.

באוגוסט 2022 נדחתה בקשתו של העותר להמיר את הערב הצמוד בערב חותם, ועל כך עתר לבית המשפט. ועדת הקטגוריות בחנה את הבקשה שוב בנובמבר 2022 ולא שינתה את עמדתה. בדיון, קיבל העותר את המלצת בית המשפט, שלא לעמוד על העתירה, ולהגיש בקשה חדשה ומפורטת תוך 3 חודשים, אשר תבחן על ידי ועדת הקטגוריות (עת"א (מרכז) 55708-08-22 (22.2.2023)).

5. ביום 27.4.2023 פנה העותר באמצעות בא כוחו בבקשה חדשה להתיר לו לצאת לחופשות בביתו שבישוב פורדיס ושחלף ערב צמוד יצא לחופשה עם ערב חותם (נספח א' לעתירה). לבקשתו צירף העותר מכתב המלצה של מר אימן מרעי, יו"ר המועצה המקומית פורדיס, מיום 18.1.2023, שבו נכתב בין היתר, כי **"היום העיניים רגועים בכפר ושחרורו לכפר פרדיס לא יגרום לכל נזק לצד כלשהו, וקיים שקט בין המשפחות ואף היחסים חזרו לשגרתם. בין הצדדים נערך הסכם סולחה שחתמו עליו כל הצדדים, שהעתקו מצ"ב."** הסכם הסולחה מיום 17.3.2012 (לפני למעלה מעשור) שצורף, מתאר את העבירה החמורה, כולל התחייבות לתשלום של 450,000 ₪, שתשלם משפחתו של העותר למשפחת המנוח, והודעת ויתור ומחילה מצד משפחת המנוח.

6. ועדת הקטגוריות בחנה את בקשת העותר ודחתה אותה **"לאחר שנעשתה פנייה מחודשת ליחידת השטח הרלוונטית ועמדתה נכון לכתיבת שורות אלה כי עדיין קיימת מסוכנות בעת כניסתו לפורדיס."** בעניין המרת ערב צמוד לחותם נקבע, כי **"זהו תנאי הכרחי וחשוב להמשך פיקוח אחר האסיר בייחוד לאור יתרת מאסרו הארוכה למעל 10 שנים."**

7. בעתירתו טען העותר בעניין תנאי 4 (הרחקה מפורדיס), שהוועדה לא הביאה בחשבון את הסכם הסולחה ואת השכנות הטובה בין המשפחות נכון להיום, למעלה משני עשורים לאחר הרצח, ואף לא את תהליך השיקום הארוך והמשמעותי של העותר, שהוכיח שמסוכנותו פחתה. ובעניין תנאי 11 (המרת ערב צמוד בחותם), טען שלא הובאו בחשבון הליך השיקום האמור והעובדה, שמדי יום יוצא האסיר עם אסירים אחרים, ללא ערבים, למקום עבודה מחוץ לבית הסוהר ללא הפרה כלשהי.

המשיב תמך בהחלטה המנהלית, מן הטעם שהבקשה נדחתה **"לאחר שנעשה פניה מחודשת ליחידת השטח הרלוונטית ועמדה נכון לכתיבת שורות אלה, כי עדיין קיימת מסוכנות בכניסתו לפורדיס."** כן הצביע ב"כ המשיב על היקף ההתערבות השיפוטית המצומצם בהחלטות מנהליות של גורמי המקצוע, ובמקרה דנן של ועדת הקטגוריות.

8. בדיון שהתקיים ביום 6.9.2023, הוצגה לבית המשפט עמדת (112-230317), אשר בה נקבע כי **"אסיר מרצה מאסר על רצח, לכן לא מתקבלת האפשרות על הגעה לכפר ובטח שלא הסרת המגבלות בעת יצירה לחופשה"**.

9. בית המשפט הצביע בית המשפט על כך שיש בעמדה זו חסר, ובהמלצתו הסכימו הצדדים, שהעניין ישוב לוועדת הקטגוריות, לאחר ש"יחידת השטח תבחן באופן קונקרטי את הסיכון בקיום חופשה בבית המשפחה בפורדיס, בהתחשב בכך שחלפו 20 שנה מהאירוע ... ובכך שבין המשפחות יש סולחה שהוצגה למשיב."

10. ביום 26.9.2023 נדרשה ועדת הקטגוריות לעניין, והחליטה, שלא לשנות את תנאי החופשה. בעניין תנאי 4 נקבע,

כי "בוצעה בחינה מחודשת על ידי יחידת השטח. התנגדותם עומדת בעינה לאור מסוכנות הנשקפת כלפי האסיר!" בעניין תנאי 11, נקבע, כי "מדובר בתנאי בסיסי והכרחי בפיקוח אחר האסיר", בפרט לנוכח יתרת מאסרו שהיא כ-12 שנים. אשר למחלת האב מסר המשיב, שיש לעותר 3 ערבים נוספים.

11. בדיון שהתקיים ביום 10.1.2024 התברר שעל אף ההחלטה לבחון את הסיכון בהתחשב בנסיבותיו, "בהחלטה המעודכנת לא נמסר דבר בעניין הסיכון הקונקרטי". המשיב ביקש להגיש את נימוקי יחידת השטח, ובית המשפט נעתר לכך.

12. בעדכון, הגיש המשיב את החלטת הוועדה מ-17.1.2024. מן העמדה עולה שלא קיים מידע מודיעיני רלוונטי, וכי "עמדת משטרת ישראל עומדת בעינה...". עמדה זו הייתה מבוססת על עדכון מיום 17.1.24 לפיו "עדיין קיימת מסוכנות בעת כניסתו לפורדיס", וסיכום הדברים היה כי "[ו]אף כעת לא ניתן להזים את הסיכון העולה מכניסתו לכפר, חרף טענת הסולחה והמסמכים שהוצגו, וכך גם לתפקודו החיובי של העותר אין רלוונטיות". המשיב הוסיף, כי בעניין הערב הצמוד "אין מניעה להסרת תנאי זה לצורך השיקום הפרטני בלבד בנסיבות המתאימות, והבקשה תבחן לגופה בנפש חפצה בבוא העת".

13. מדברים אלה עולה, שאף שטענת הסיכון למשיב שביסוד איסור כניסה לפורדיס נחזית כהנמקה עובדתית, הרי שעל אף חלוף הזמן ועל אף הנחיותיו החוזרות של בית המשפט לבחון את "הסיכון הקונקרטי" בנסיבות המקרה, בפועל לא נערכה בדיקה עובדתית של הסיכון ולא נאסף כל פריט מידע חדש המלמד על סיכון לעותר (או ממנו). כמו כן, יחידת השטח לא בדקה את תקפות הסכם הסולחה, לא שוחחה עם מי מהמעורבים בו או עם הממליץ שהוא ראש המועצה המקומית, ואף לא נתנה כל משקל לכך, שמאז הסכם הסולחה חלפו מעל 13 שנים, בלי שאירע אירוע שלילי. בסופו של דבר נותרה הטענה במישור העקרוני ("לא מתקבלת האפשרות"), ועל דרך השלילה ("לא ניתן להזים").

14. בגדרה של ביקורת שיפוטית, בית המשפט אינו נדרש להכריע בנעלי של המשיב, וכאן של ועדת הקטגוריות, אלא לבחון אם הוועדה פעלה בסמכות בהעדר שרירות, על יסוד תשתית עובדתית הולמת, תוך ששקלה את השיקולים הדרושים ונמנעה משיקולים זרים, ובלי שההחלטה חרגה במידה ניכרת ממתחם הסבירות (רע"ב 2529/97 מדינת ישראל נ' אוזן (1979); עע"א 7440/97 (רע"ב 6172/97) מדינת ישראל נ' גולן (1998); עת"א (ת"א) 48642-12-17 חכים נ' שב"ס (2018); עת"א (מרכז) 40655-08-21 קידר נ' שב"ס (2023)).

כן נפסק, כי בשל מורכבותה וייחודיותה של סמכות המשיב, בביקורת שיפוטית על החלטותיו "נדרשים איזון ורגישות יותר מאשר במקרים אחרים" (רע"ב 6959/09 יונס נ' שב"ס (2010) בדברי כבוד השופט דנציגר).

15. עם זאת, "החלטה מנהלית צריך שתבסס על תשתית עובדתית מספקת" (רע"ב 6959/09 לעיל, פסקה 79 לעמדת כבוד השופט דנציגר, פסקה 2 לעמדת כבוד השופטת פורקצ'יה). "תנאי מוקדם לקבלתה של החלטה מינהלית תקינה הוא הביסוס העובדתי לה, כשאחת מהחובות המוטלות על הרשות המינהלית בהקשר זה היא החובה לאסוף ראיות שימשו כתשתית להחלטה" (רע"ב 5754/15 חטיב נ' שב"ס (2017) פסקה 39 לעמדתה של כבוד השופט ברק-ארז).

16. במקרה דנן, למעט עצם העובדה שהעותר הורשע בעבירת רצח בישוב פורדיס לפני כעשרים שנים, בפני יחידת השטח, ובאמצעותה בפני ועדת הקטגוריות, לא עמד מידע נוסף המלמד על סיכון שמתקיים בעת חופשה לעותר (או לאחרים). יתירה מכך, המידע שעשוי ללמד על הקטנת הסיכון (הסולחה, עמדת ראש

המועצה המכיר את הצדדים והעדר אירועים שליליים) לא נבחן וממילא לא הוזם. כך הדבר, על אף שבית המשפט הצביע על החסר והנחה את המשיב לבחון את הסיכון הקונקרטי בשים לב לנתונים האמורים.

כפי שנפסק, "פגם באיסוף הראיות יכול לשמש בסיס לביקורת שיפוטית גם במקרים שבהם מדיניות ההתערבות של בית המשפט היא מצומצמת מאוד בכל הנוגע לשיקול הדעת של הרשות (ראו: ברק-ארז, משפט מינהלי א', בעמ' 441 וההפניות שם)". (רע"ב 5754/15 לעיל שם).

17. עולה, שהערכת הסיכון בעניין שהיה בפורדיס לא התבססה על תשתית עובדתית מעודכנת ומבוררת כנדרש ובהתאם להחלטות בית המשפט במהלך הדיונים, ועל כן אינה יכולה לעמוד. ממילא גם החלטת ועדת הקטגוריות המבוססת עליה, בכל הקשור לתנאי 4, אינה יכולה לעמוד.

18. בעניין תנאי 11, קרי על החיוב בערב צמוד, לא הצביע העותר על פגם מנהלי כלשהו בהחלטת הועדה. אין חולק שיש משקל הולך וגובר להתנהגותו החיובית של העותר, המצדיקה את האמון שניתן בו. אולם, הנקודה המתאימה על ציר הזמן, שבה אפשר להקל בתנאי זה, שנותר כאחת מדרגות בפיקוח האחרונות על אסיר בעת חופשתו, מסורה לשיקול הדעת המקצועי של ועדת הקטגוריות. כך בפרט, לנוכח ההקלה הניתנת בפסק דין אשר למקום הימצאו בזמן החופ שתפחית את הטורח המוטל על הערבים, ואף לאור עקרון ההדרגתיות בהקלה בתנאי חופשה. כך ביתר שאת, משהבהיר המשיב שאם יתאים העותר לשיקום פרטני, תישקל בחיוב בקשה להמרת הערב הצמוד בערב חותם לצורך השיקום הפרטני.

לאור אלה, ההחלטה להשאיר לפי שעה ערב צמוד, אינה חורגת ממתחם הסבירות, לא כל שכן חריגה קיצונית המצדיקה התערבות בשיקול הדעת המקצועי של ועדת הקטגוריות.

19. סוף דבר, העתירה מתקבלת לעניין ההחלטה על הרחקה מפורדיס תבוטל, ונדחית לעניין ההחלטה בעניין ערב צמוד.

ניתן היום, ט"ו שבט תשפ"ד, 25 ינואר 2024, בהעדר הצדדים.